

■ Δέν υπάρχει «άπάνθρωπο σχίσμα», ἀλλά ἔνστασις κατὰ τῆς ἀπάνθρωπου αἰρέσεως

Ἡμερολογιακὸ Ζήτημα ἢ Αἵρεσις τοῦ Οἰκουμενισμοῦ;*

«Ὄνομάζοντες τοὺς Οἰκουμενιστὰς αἰρετικούς δὲν πιθανολογοῦμεν οὔτε ὑβρίζομεν, ἀλλ' ἐπαναλαμβάνομεν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ὑποχρεούμεθα ἐκ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ νὰ γνωρίζωμεν καὶ νὰ τηρῶμεν καὶ νὰ διδάσκωμεν... Οἱ κυριώτεροι ἐξ αὐτῶν, τῶν Οἰκουμενιστῶν, εἶναι αἰρετικοὶ πρωτίστως διὰ τὰ φρονήματά των· ἀλλ' ἐπὶ πλεόν εἶναι αἰρετικοὶ καὶ ὑπὸ τὴν γενικωτέραν ἔννοίαν τῶν «ἀκοινωνήτων», διότι ἀκριβῶς ἐπικοινωνοῦν συμπροσευχόμενοι μεθ' αἰρετικῶν «ἐπιμενόντων τῆ αἵρεσει». Τέλος δὲ εἶναι «ἀκοινωνῆτοι» καὶ ὑπὸ ἀναθεματισμόν, διότι εἶναι παραβάται «ἀδίστακτοι» πολλῶν συγχρόνως Ἱερῶν Κανόνων Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἢ Τοπικῶν καὶ Ἁγίων Πατέρων ἀνεγνωρισμένων ὑπὸ Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Θὰ ἤρκει δὲ καὶ μόνον τὸ τελευταῖον τοῦτο, διὰ νὰ χαρακτηρίζωνται καὶ νὰ εἶναι «ἀκοινωνῆτοι», ἔστω καὶ ἂν προσποιῶνται τοὺς ὀρθοδόξως φρονοῦντας καὶ κηρύττοντας»

(Μοναχὸς Νικόδημος Μπλάλης, Ἁγιορείτης)¹

Φανάρι, 13.4.2004. Ὁ πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος ὑποδέχθηκε ἐπίσημα τὴν παπικὴ Ἀντιπροσωπία, ὑπὸ τὸν Καρδινάλιο Λυῶνος κ. Φίλιππο Μπαρμπαρίνη, ἡ ὁποία ἐζήτησε «συγγνώμην» γιὰ τὴν πρὸ 800 ἐτῶν ἄλωση τῆς Πόλεως ἀπὸ τοὺς Σταυροφόρους (13.4.1204).

«Ἡ συμπροσευχὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου μετὰ τοῦ Καρδινάλιου τῆς Λυῶν κυριολεκτικῶς ἐκλόνησε τὸν πιστὸν λαόν, ὁ ὁποῖος ἔμεινε ἀναυδός, ὅταν παρηκολούθησε τὴν συμπροσευχὴν εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον εἰς τὸ Φανάρι»².

η. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Παπαδόπουλος ἦταν Οἰκουμενιστής;

Ἡ ΤΕΚΜΗΡΙΩΜΕΝΗ ἀπάντησις στὸ καίριο αὐτὸ ἐρώτημα θὰ ἀποδείξη τὸν ἀναντίρρητα πλεόν ἐκκλησιολογικὸ χαρακτήρα τῆς ἀντι-πατερικῆς Μεταρρυθμίσεως τοῦ 1924 καὶ τὸν πλήρη ταυτισμὸ τοῦ Ἡμερολογιακοῦ Ζητήματος μετὰ τὴν ὁποσδήποτε ἀντι-πατερικὴ Οἰκουμενικὴ Κίνησι.

Βεβαίως, ὁ γέρον Θεόκλητος Διονυσιάτης (γ.Θ.Δ.), ὅταν ἀποδεσευθῆ τὴν Μεταρρυθμίσι τοῦ 1924 (τὴν ὁποία θεωρεῖ ἀπλῶς ὡς ἓνα «ἄλμα 13 ἡμερῶν»), ἀπὸ τὴν Αἵρεσι τοῦ Οἰκουμενισμοῦ (τὸν ὁποῖο θεωρεῖ ἀπλῶς ὡς «κάποιες ἀβρότητες καὶ φιλοφροσύνες με ἐτεροδόξους») καὶ ταυτοχρόνως ὑβρίζη σκαϊότατα καὶ ἀφιλάδελφα τοὺς Ὀρθοδόξους Ἀντι-οικουμενιστὰς τοῦ Πατρίου Ἡμερολογίου, πλανᾶται οἰκτρῶς.

Ὁ γ.Θ.Δ., κινούμενος μέσα στὸ πικνότητο νέφος τῶν ναρκισσοιστικῶν αὐτο-αναφορῶν, ἀπὸ τὶς ὁποῖες θρῖθουν κυριολεκτικὰ ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ κείμενά του, εἶναι σαφές, ὅτι ἔχει ἐγκαταλειφθῆ ἀπὸ τὴν φωτιστικὴ Χάρι τοῦ Παρακλήτου, ὥστε νὰ «ἀγνοῆ» ἢ «λησμονῆ» ἢ «παραθεωρῆ» ἢ «παραρνηθεῖ» ἢ «ἀδυνατῆ» νὰ κατανοήσῃ πράγματα κεφαλαιώδη, τὰ ὁποῖα ὠφείλε ὄχι μόνον νὰ γνωρίζῃ ἐπισταμένως, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐφαρμόζῃ μετὰ πλήρη πατερικὴ καὶ μοναχικὴ συνέπεια.

Στὴν περίπτωσι τοῦ γ.Θ.Δ., τὴν ὄντως τραγικὴ, δὲν ἔχομε ἀπλῶς «ἄγνοιαν», γιὰ τὴν ὁποία, ὅπως γράφει ὁ Ἅγιος Μάρτυς Ἰουστίνος, γνωρίζομε, ὅτι «οὐ ῥᾶον ἀγνοία κατεχομένην ψυχὴν συντόμως μεταβάλλειν»³· ἐδῶ εἶναι προφανέστατο, ὅτι πρόκειται γιὰ τραγικὴ ἐγκατάλειψι λόγῳ «αὐταρσεκείας», ὅπως τὴν περιγράφει ὁ Ἀβθᾶς Ἰσαὰκ ὁ Σύρος εὐστοχῶτατα: «Ὁ ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ ἐπαίρομενος, ἐν ταῖς σκοτειναῖς παγίσι τῆς ἀγνοίας ἐμπεσεῖν παραχωρεῖται»⁴.

Ἡ παροιμιώδης πλέον θεοκλήτεια «*οἷσιν καὶ αὐταρέσκεια*», εἶναι κατὰ τὸν Ὅσιο Πέτρο τὸν Δαμασκηνό, «*ἀφανὴς ἀπώλεια*»⁵ καὶ θλίβεται πράγματι κάθε φιλο-όσιος καὶ φιλο-αθωνίτης πῶς καὶ ἔγινε ὁ ἤδη 90ντούτης φιλοκαλικὸς ἡσυχαστής, περι-αυτολογῶν συνεχῶς καὶ ὑποτιμῶν τοὺς ἄλλους ἀγενῶς, νὰ ἐλησμόνησε τὸν λόγο τοῦ Ὁσίου Ἠλία τοῦ Πρεσβυτέρου: «*πάντας μὲν τοὺς δερματίωνος χιτῶνας πολλοὶ ἐξεδύσαντο, τὸν ἔσχατον δέ, τὸν τῆς κενοδοξίας, μόνοι οἱ τῆν αὐτῆς μητέρα τὴν αὐταρέσκεϊαν βδελυξάμενοι*»⁶.

* * *

Ο ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΣ λοιπὸν καὶ μεταρρυθμιστὴς Χρυσόστομος Παπαδόπουλος ἔδρασε οἰκουμενιστικὰ τόσο ὡς ἀρχιμανδριτὴς καὶ Καθηγητὴς Πανεπιστημίου (1914-1923), ὅσο καὶ ὡς μητροπολίτης Ἀθηνῶν (1923-1938).

1. Ἐν πρώτοις, κατὰ τὰ ἔτη **1918-1919**, ὡς ἀρχιμανδριτὴς ὁ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, μαζὶ μὲ τoὺς γνωστοὺς Οἰκουμενιστὰς μητροπολίτη Ἀθηνῶν **Μελέτιο Μεταξάκη** καὶ Καθηγητὴ **Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτο**, εἶχε ἀνεπίσημες θεολογικὰς συζητήσεις μὲ τοὺς ἐν Ἀμερικῇ Ἐπισκοπιανούς καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ Ἀγγλικανούς, οἱ ὁποῖες «*κατέχουσιν ἐξαιρετικὴν θέσιν εἰς τὴν σειρὰν τῶν θεολογικῶν ἐπαφῶν*» μεταξὺ ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν καὶ Ἀγγλικανῶν⁷.

2. Κατόπιν, ὡς ἀρχιμανδριτὴς ὁ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος ἐγνώριζε πολὺ καλά τὴν οἰκουμενιστικὴν **Ἐγκύκλιον τοῦ 1920** καὶ ἐργάσθηκε στὶς προοπτικὰς τῆς.

Εἶναι ἐνδεικτικόν, ὅτι εἶχε παραστή, «*ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ ἐπισκόπου*», στὸ Προκαταρκτικὸ Συνέδριον τῆς Παγκοσμίου Κινήσεως «**Ζωὴ καὶ Ἔργασια**» (**Γενεὴν, 9-12.8.1920**), κατὰ τὸ ὁποῖο ὁ Λουθηρανὸς ἀρχιεπίσκοπος Οὐψάλης τῆς Σουηδίας Σόδερχμπλομ (Söderblom)

«*κρατῶν ἀνά χεῖρας τὴν Ἐγκύκλιον [τοῦ 1920] τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐξῆρε τὸ περιεχόμενον αὐτῆς*»⁸.

♦ Μάλιστα, ὁ ἐπίσης «ἐπισκόπος» πατριαρχικὸς μητροπολίτης **Σελευκείας Γερμανὸς** (Στηρνόπουλος) ἐδήλωσε, ὅτι

«*οἱ σκοποὶ*» τῆς Διασκέψεως ἐκείνης «*θρίσκονταν σὲ ἀρμονίαν πρὸς τὴν Ἐγκύκλιον [τοῦ 1920], μὲ τὴν ὁποία τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο πρότεινε τὴν σύστασιν μιᾶς «Κοινωνίας Ἐκκλησιῶν»...*»⁹.

3. Ἐπίσης, ὁ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος συμμετεῖχε, ὡς Ἀντιπρόσωπος τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἑλλάδος (μαζὶ μὲ τὸν Οἰκουμενιστὴ **Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτο**) καὶ τῆς Κύπρου, στὴν Προκαταρκτικὴ Συνέλευσι τοῦ Παγχριστιανικοῦ Συνεδρίου «**Πίστις καὶ Τάξις**» (**Γενεὴν, 12-20.8.1920**).

Οἱ 18 ὀρθόδοξοι Ἀντιπρόσωποι, στὸ Συνέδριον αὐτό,

«*προέβησαν εἰς καταρτισμόν, ΕΠΙ Τῆ ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΕΓΚΥΚΛΙΟΥ ΤΟΥ 1920, προγράμματος ἐργασίας τῆς συνδιασκέψεως*» αὐτῆς¹⁰.

Κατὰ τὸν Νικόλαο Ζερνον,

«*ἡ ἀθρόα αὐτὴ συμμετοχὴ τῶν Ὀρθοδόξων*» στὸ Συνέδριον ἐκεῖνο, «*δὲν ἦταν ἄσχετη ἀπὸ τὴν Ἐγκύκλιον ποὺ εἶχε ἐξαπολύσει τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο πρὶν ἀπὸ μερικoὺς μῆνες [Ἰανουάριος 1920]*»¹¹.

Στὸ Συνέδριον αὐτό, ὁ **Ἀμίλκας Ἀλιβιζάτος** «ἀνέπτυξε τὸ πρόγραμμα τῶν Ὀρθοδόξων», εἰπὼν μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς ἐνδεικτικὰ:

«*Τὸ ὑποβαλλόμενον πρόγραμμα ἀποβλέπει τόγε νῦν [ἐπὶ τοῦ παρόντος τούλάχιστον] Εἰς τὴν Δημιουργίαν Κοινωνίας τῶν Ἐκκλησιῶν κατὰ τὸν τρόπον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἥτις θὰ προλειάνῃ τὸν τελικὸν σκοπὸν τῆς ἐν πίστει καὶ διοικήσει ἐνώσεως αὐτῶν*»¹⁰.

♦ Τοῦτο ἀκριβῶς προέβλεπε ἡ **Ἐγκύκλιος τοῦ 1920** καὶ πραγματοποιήθηκε τὸ **1948** μὲ τὴν ἴδρυσιν τοῦ «**Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν**».

4. Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, ὡς μητροπολίτης Ἀθηνῶν, κατὰ τὴν ἐνθρονίῳν του (Μάρτιος 1923), ἀναφερόμενος στὴν «*ἐνώσειν τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν καὶ χριστιανικῶν κοινοτήτων μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*» καὶ στὸν «*καθορισμὸν κοινῆς βάσεως τῶν σχέσεων*» μεταξὺ των, ἀναμφισβήτητα παραπέμπει στὴν συγκρητιστικὴ θεολογία τῆς **Ἐγκυκλίου τοῦ 1920**, ὅταν διακηρύσσει τὰ ἀκόλουθα:

«Πρὸς τοιαύτην συνεργασίαν καὶ ἀλληλεγγύην [Ὁρθοδόξων καὶ ἑτεροδόξων] ΔΕΝ ΕΙ-
ΝΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΙΣ Η ΔΙΣΕΠΙΤΕΥΚΤΟΣ, ΔΥΣΤΥΧΩΣ, ΔΟΓΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ, ΔΙΟ-
ΤΙ ΑΡΚΕΙ Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ, ἥτις ἄλλως τε, δύναται νὰ προλειάνη
τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν τελείαν ἔνωσιν τὴν πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀνταποκρινομέ-
νην...»¹².

5. Τέλος, εἶναι ἐξόχως ἐνδεικτικόν, ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς, ὁ ὁποῖος ἐξεφώνησε τὴν 23.10.1938
τὸν ἐπικήδειο τοῦ ἐκδημήσαντος Χρυσσοστόμου Παπαδοπούλου, ἐπαινοῦσε αὐτόν, διότι
ἐκτὸς τῶν ἄλλων,

«ὁ ἐκλιπὼν Πρωθιεράρχης» ἐκαλλιέργησε τὸν «πρὸς τὰς ξένας Ἐκκλησίας φιλικὸν σύν-
δεσμον», «διέθρεψε τὸν φλογερὸν πόθον πρὸς συνεννόησιν μετ' αὐτῶν» καὶ «τοσοῦτους
κατέβαλε κόπους, ὑπερανθρώπως ἐργασθεὶς» ὑπὲρ τῆς «ἐνώσεως πασῶν τῶν χριστιανι-
κῶν Ἐκκλησιῶν»¹³.

6. Ὁ ἀείμνητος ἀρχιμανδρίτης Θεόκλητος (Στράβας), ἱστορικός τῆς Ἐκκλησίας τῆς
Ἑλλάδος, τὴν περικοπὴ αὐτῆν τοῦ ἐπικήδειου λόγου, ἐσχολίασε ὡς ἐξῆς:

«Δηλαδὴ μετὰ τὸν Μελέτιον [Μεταξάκη] ἦτο καὶ αὐτὸς [ὁ Χρυσ. Παπαδ.] φιλο-οικου-
μενιστῆς, ἔτι δὲ καὶ φιλο-ενωτικὸς»¹⁴.

7. Ὅντως λοιπὸν, ὁ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, ὡς μητροπολίτης Ἀθηνῶν τὸ ἔτος
1924, ὅταν προέβη στὴν «βιαιάν ἀλλαγὴν τοῦ Ἡμερολογίου»¹⁵, τελοῦσε ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν
τοῦ Οἰκουμενισμοῦ καὶ εἰδικὰ τῆς Ἐγκυκλίου τοῦ 1920, ἦταν δὲ ὄχι ἀπλῶς «φιλο-οικουμενι-
στῆς», ἀλλὰ Οἰκουμενιστῆς ἐκ τῶν πρωτοπόρων.

Ἄπως ὁ ἴδιος θετικὸς ἐπέσημαινε, ὡς Ἱστορικός, οἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίες,

«παρakoλοῦσαι καὶ τὰς ἐκτὸς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πνευματικὰς κινήσεις»
«καὶ τὸ χριστιανικὸν ἔργον μεγάλων ὀργανώσεων, οἷον τοῦ «Συνδέσμου διεθνούς φιλίας
τῶν λαῶν διὰ τῶν Ἐκκλησιῶν», τοῦ παγκοσμίου Συνδέσμου «Πίστewος καὶ Πράξεως» [Πίστις
καὶ Τάξις], τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συνδέσμου «Ζωὴ καὶ ἔργον» [Ζωὴ καὶ Ἔργασία], ΕΠΕΔΙΩΞΑΝ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ ΜΕΛΕΤΗΝ ΤΩΝ ΤΡΟΠΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΖΩΟΓΟΝΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑ-
ΝΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΕΝ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΛΑΩΝ»¹⁶.

♦ Τοῦτο πράγματι προέβλεπε ἡ Ἐγκύκλιος τοῦ 1920.

* * *

ΟΙ ΜΕΧΡΙ τώρα ἱστορικές μαρτυρίες ἀποδεικνύουν μὲ πλήρη σαφήνεια, ὅτι οἱ ἐνιστάμενοι
κατὰ τῆς Μεταρρυθμίσεως τοῦ 1924 ἔχουν βαθυτάτη ἐπίγνωση, ὅτι ἐνίστανται πρωτίστως καὶ κατ'
οὐσίαν ἐναντίον τῆς ἐκκλησιολογικῆς αἰρέσεως τοῦ Οἰκουμενισμοῦ.

Παρὰ ταῦτα, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ συνεχίσουμε τὴν κριτικὴ ἀναφορὰ μας στὰ ἐπιεικῶς
ἀπαράδεκτα κείμενα-ἄρθρα τοῦ γ. Θ. Δ., μήπως καὶ παύση νὰ αὐταπατάται καὶ νὰ ἀπατᾶ τοὺς
ἀγνοοῦντας, διότι ἐνῶ προβάλλη ἑαυτὸν προσφάτως καὶ ὡς «ὁμολογητὴν» (!) ἢ ἔστω «συν-
ομολογητὴν» (!) μὲ τὸν μακαρίτη Φώτη Κόντογλου¹⁷, στὴν πραγματικότητα ἑτεροδιδασκα-
λεῖ, ἐφ' ὅσον οἱ ἀπόψεις του καὶ ἡ στάσις του ἰσοδυναμοῦν μὲ κατάφασι στὸν Οἰκουμενισμό.

♦ Ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος μᾶς προετοιμάζει καὶ μᾶς στηρίζει στὴν Πίστι τῶν
Συνδῶν καὶ τῶν Πατέρων μας:

«Οἱ δοκοῦντες ἀξιώπιστοι εἶναι καὶ ἑτεροδιδασκαλοῦντες, μὴ σε καταπλησσέτωσαν»¹⁸.

(Συνεχίζεται)

(*) Περιοδ. «Ἅγιος Κυπριανός», ἀριθ. 320/Μάϊος-Ἰουνίος 2004, σελ. 50-52.

1) Ἁγιορείτου Μοναχοῦ Νικοδήμου, «Κανονικὴ» ἢ διακοπὴ τοῦ «Μνημοσύνου» τοῦ Ἀθηναγόρου
Α' ὑπὸ τῶν τριῶν ἱεραρχῶν», ἐφημερ. «Ὁρθόδοξος Τύπος», ἀριθ. 142/15.6.1971, σελ. 3, ἀραιο-
γρ. κειμ.

2) Γεωργίου Ζερβοῦ, «Τὸ Βατικανὸν ἐξαπατᾶ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν», ἐφημερ. «Ὁρθόδοξος
Τύπος», ἀριθ. 1547/23.4.2004, σελ. 2.

3) Ἁγίου Ἰουστίνου, PG τ. 6, στλ. 345Α.

4) Ἀβθᾶ Ἰσαὰκ Σύρου, Ἄπαντα, σελ. 284, Λόγος ΟΓ'.

5) Ὁσίου Πέτρου Δαμασκηνοῦ, Φιλοκαλία, τ. Γ', σελ. 74, στχ. 25.

6) Ὁσίου Ἡλίου Πρεσβυτέρου, Φιλοκαλία, τ. Β', σελ. 313, § ρλα'.

7) Β.Θ. Σταυριδίου - Ε.Α. Βαρέλλα, Ἱστορία τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, σελ. 303, ἐκδόσεις «Π.Ι.Π.Μ.»,
Θεσσαλονίκη 1996· Β.Θ. Σταυριδίου, Ὁρθοδοξία καὶ Ἀγγλικανισμὸς κατὰ τὸν Κ' Αἰῶνα, σελ. 13,

Θεσσαλονίκη 1960· **Ίω. Χ. Κωνσταντινίδου**, «Μελέτιος Μεταξάκης», λ. στήν «Θ.Η.Ε.», τ. 8, στλ. 967, Ἀθήναι 1966· **Β. Θ. Σταυρίδου**, «Ἀγγλικανισμός καί Ὀρθοδοξία», λ. στήν «Θ.Η.Ε.», τ. 1, στλ. 201-202, Ἀθήναι 1962.

- 8) **Β.Θ. Σταυρίδου - Ε.Α. Βαρέλλα**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 80.
- 9) **Μ. Πρωτοπρεσβυτέρου Γεωργίου Τσέτση**, Ἡ Συμβολή τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στήν Ἰδρυση τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, σελ. 99, ἐκδόσεις «**Τέρτιος**», Κατερίνη 1988.
- 10) **Β.Θ. Σταυρίδου - Ε.Α. Βαρέλλα**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 93.
- 11) **Μ.Π. Γ. Τσέτση**, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 96.
- 12) Βλ. στὸ **Παύλου Μοναχοῦ Κυπρίου**, Νεοημερολογιτισμός - Οἰκουμενισμός, σελ. 60, ἐκδοσις «**Κ.Γ.Ο.**», Ἀθήναι 1982.
- 13) Περιοδ. «**Ἐκκλησία**», ἀριθ. 43-44/29.10.1938, σελ. 355.
- 14) **Ἀρχιμανδρίτου Θεοκλήτου Α. Στράγκα** (†), Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἐκ πηγῶν ἀψευδῶν (1817-1967), τ. Γ', σελ. 2160, ὑποσημ. 1, Ἀθήναι 1971.
- 15) **Ἀρχιμανδρίτου Θεοκλήτου Α. Στράγκα**, αὐτόθι, σελ. 2159.
- 16) **Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου Α. Παπαδοπούλου**, Ἡ Ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, σελ. 192, ἐκδόσεις «**Α.Δ.Ε.**», ἐν Ἀθήναις 1954.
- 17) **Μοναχοῦ Θεοκλήτου Διονυσιάτου**, Ὁ Φώτης Κόντογλου στήν τρίτη διάστασή του, Γουμένισσα 2003, σελίδες 312.
 - Στὸν προσεκτικὸ ἀναγνώστη γίνεται ἀμέσως σαφές, ὅτι στὸ βιβλίον αὐτὸ ἐκτίθεται ἀνεπανόρθωτα ὁ **γ. Θ.Δ.**, ἐφ' ὅσον ἡ προοπτικὴ του εἶναι πράγματι **αὐτο-βιογραφικὴ**, δηλαδὴ νὰ προβληθῆ ὄχι τόσο ὁ **Φ.Κ.**, ὅσο αὐτὸς ὡς «**ὁμολογητὴς**» (!), ὁ ὁποῖος μάλιστα διορθώνει καὶ τὶς «**ἐκτροπές**» τοῦ μακαριστοῦ μαστρο-Φώτη!... Τελικά, ὁ **γ. Θ.Δ.**, μὲ τὸ βιβλίον αὐτό, ἀποδεικνύεται ἀπροκάλυπτα πλέον καὶ ἀθεράπευτα ὡς **ψυχαναγκαστικὸς μὲ τὴν ὑστεροφημίαν του!**...
- 18) **Ἁγίου Ἰγνατίου**, PG τ. 5, στλ. 721B.